

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
Якубовського Сергія Олексійовича
на дисертаційну роботу Бондаренка Михайла Ігоровича
на тему: «Розвиток світового інвестиційного ринку в умовах глобальних
трансформацій», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

1. Актуальність теми дисертації

Сучасний процес глобалізації економіки змінює роль держави, робить його безпосереднім учасником суспільного виробництва. В умовах глобалізації світовий інвестиційний ринок стає все більш неперсоніфікованим, що веде до зростання транзакційних витрат. До складових виробництва увійшла інформація. Створені інформаційні системи посилили здатність капіталу до швидкого переміщення, що містить в собі потенційну можливість до руйнування економічних систем. Набув поширення ринковий фундаменталізм, і міжнародна фінансова система сама стала чинником кризового процесу; з'явився капітал, здатний робити гроші з грошей, розміри якого не піддаються обліку; набуває масового значення втеча капіталу, що пов'язано зі створенням офшорних зон; змінилися потоки фінансового капіталу, що пов'язано із залученням у ряді країн готівкової іноземної валюти, що живить через емісійний ефект країни, що емітують свою валюту.

Трансформації міжнародної інвестиційної діяльності та світового інвестиційного процесу сприяють зрілості світового фінансового ринку, швидкому розвитку ринку цінних паперів, утворенню великих центрів концентрації капіталу, стиранню міждержавних господарських кордонів, засобів інформаційного обміну, зародженню неформальних фінансових ринків. Під впливом цих факторів з'являються спеціалізовані ринки: цінних паперів, гарантій, об'єктів капітального будівництва, боргів та ін., що впливають на розвиток світового відтворювального процесу і визначають глобальне переміщення інвестиційних ресурсів: масштаби, географічну сегментацію, форми переміщення і реалізації. Все це у сукупності й обумовлює актуальність теми дослідження.

Своєчасність дослідження даної тематики також актуалізується тим, що в умовах глобальних трансформацій перед Україною стоїть завдання удосконалення зовнішньоекономічного середовища через складові інвестиційного клімату, що можливо через зниження рівня корупції та бюрократії, встановлення верховенства права, послаблення валютного контролю, підвищення політичної стабільності тощо. З огляду на це,

дослідження Бондаренка М.І. є своєчасним і актуальним як в науковому, так і в практичному плані.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з напрямками наукових досліджень

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна та в рамках науково-дослідної теми «Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин» (№ державної реєстрації 0116U001990), у межах якої здійснено дослідження особливостей розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій (довідка № 119-09/18 від 03.09.2018).

3. Достовірність і обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій

Достовірність наукових положень, висвітлених у дисертації підтверджується низкою чинників, зокрема автор використовує широкий методичний інструментарій, що включає методи історико-логічного, порівняльного та системного аналізу (пп. 1.1, 1.2, 1.3), комбінованого підходу з використанням економіко-математичного моделювання (п. 1.3), структурно-компаративного, структурно-факторного та графічного аналізу (пп. 2.1, 2.2, 2.3); методи аналізу і синтезу, кількісного і якісного порівняння, кластерного аналізу, метод логічного аналізу (пп. 2.2., 2.3); методи якісного оцінювання, економіко-математичного моделювання (пп. 2.2, 2.3, 3.2, 3.3); статистичний метод та метод порівняльного аналізу (для систематизації чинників впливу іноземних інвестицій на економічне зростання держави та розвиток світового інвестиційного ринку) (пп. 2.1, 2.3, 3.1); комбінований підхід із використанням багатофакторних методів дослідження (при розробці концептуальних основ удосконалення інвестиційної привабливості країни) (п. 3.1).

Зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми, висновки розділів містять аргументовані положення щодо наукової новизни та реалізують поставлені автором завдання дослідження.

Положення, висновки та рекомендації, викладені у дослідженні, отримано здобувачем самостійно на основі власних досліджень, за рахунок всебічного вивчення сучасної наукової літератури, зокрема, робіт окремих вітчизняних і зарубіжних вчених, що дозволило виконати аналіз та узагальнити зібрані статистичні дані. Результати дисертаційної роботи є достовірними та науково обґрунтованими, оскільки спираються на загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що підтверджується наявністю логічного взаємозв'язку сформульованих завдань і отриманих

результатів, аргументованістю теоретичних висновків, використанням широкого масиву статистичного матеріалу і методів наукового дослідження.

Інформаційною базою дослідження стали результати власних наукових досліджень, монографічні та інші публікації зарубіжних і вітчизняних вчених, офіційні статистичні й аналітичні матеріали міжнародних організацій (групи Світового банку, ВТО, МВФ, UNCTAD), експертні оцінки рейтингових агентств, матеріали міжнародних інформаційних агенцій, законодавчі та нормативні документи, статистичні дані Єврокомісії, Державної служби статистики України.

4. Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну та були отримані особисто дисертантом.

У роботі проаналізовано та систематизовано існуючі методи дослідження світового інвестиційного ринку в умовах глобалізації та запропоновано логіко-структурну схему його дослідження, що передбачає дев'ять послідовних етапів, які об'єднують застосування як класичних загальнонаукових методів дослідження, так й методів економіко-математичного аналізу, зокрема: кореляційного аналізу, кластерного аналізу, факторного аналізу, індексного методу та методики розрахунку інтегрального індексу (стор. 68-69).

Проведено кластерний аналіз інвестиційного клімату 93 країн в глобальних умовах розвитку, результатом якого стало групування країн на найбільш привабливі, привабливі, середньо-привабливі, відносно привабливі та непривабливі країни світу за інвестиційним кліматом. Зроблено висновок щодо значної регіональної асиметрії привабливості інвестиційного клімату (стор. 112-118).

Науковий інтерес викликає розрахований автором рейтинг інвестиційного клімату країн світу, на основі якого здійснено ранжування країн світу за інвестиційним кліматом, зокрема лідером рейтингу є Швейцарія, Данія, Швеція, аутсайдерами – Мозамбік, Малі та Камерун (стор.136).

У роботі автором проведено факторний аналіз та виокремлено факторні навантаження складових інвестиційного клімату для досліджуваних країн. Зроблено висновок, що кожен з чинників (соціальний, економічний, інституційний) формування інвестиційного клімату є вагомим з незначною перевагою економічної складової (стор. 120-135).

Цінним в теоретичному та прикладному аспектах є проведений автором аналіз інституціональних особливостей регулювання світового інвестиційного ринку в умовах глобалізаційних перетворень, на основі якого

запропоновано заходи модернізації інвестиційної політики України у питанні регулювання іноземних інвестицій, а саме: лібералізація законодавчих механізмів України у сфері інвестиційного права шляхом доповнення Законів України «Про інвестиційну діяльність», «Про режим іноземного інвестування» нормами про партнерську взаємодію державних органів та бізнесу; активізація притоку іноземних інвестицій шляхом розширення пільгових термінів для закордонних інвесторів, зокрема у сфері венчурного бізнесу; створення інформаційних установ із консультативними функціями для забезпечення поінформованості іноземних інвесторів щодо економічного становища в Україні та процесу реформування інвестиційного законодавства України у цій сфері (стор. 147-149).

Заслугує уваги розроблена автором двовекторна модель інтеграції України до світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій, яка передбачає першочергові заходи щодо удосконалення фінансової, торговельної, транспортної, логістичної інфраструктури української економіки, спрямовані на: а) підвищення інвестиційної привабливості сільського господарства, промисловості та сфери послуг у межах внутрішньоекономічного середовища; б) формування привабливого інвестиційного клімату у межах зовнішньоекономічного середовища України (стор. 196-198).

Певним науковим напрацюванням є обґрунтування автором утворення в Україні специфічної інституції – Державної агенції інвестування національних проектів для контролю та регулювання інвестиційного ринку України через забезпечення реалізації державної політики у сфері інвестиційної діяльності та управління національними проектами, що забезпечують технологічне оновлення та розвиток базових галузей реального сектору економіки України (стор.148).

Усе вищезазначене надає підстави для загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи Бондаренка М.І., в якій автором самостійно і на достатньому рівні досягнуто мети дослідження і вирішено поставлені завдання, а також стверджувати, що дисертація є завершеною і цілісною науковою працею, її змістовна побудова є послідовною і логічною.

5. Повнота викладення результатів в опублікованих роботах

Основні положення та результати дослідження викладені автором у 12 наукових працях, серед яких 6 статей - у наукових фахових виданнях України та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 1 розділ - у колективній монографії та 5 тез доповідей - у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,8 друк. арк., із яких особисто автору належить 3,9 друк. арк.

Дисертація є самостійно виконаною науковою працею. Наукові

положення, висновки й рекомендації, які викладені в дисертації та виносяться на захист, були отримані автором самостійно.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає необхідним вимогам щодо публікацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук відповідно до встановлених вимог МОН України.

6. Теоретичне і практичне значення одержаних результатів

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає у поглибленні теоретико-методичних основ дослідження розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій та обґрунтуванні теоретичних положень і практичних рекомендацій, що є базисом для формування напрямів інтеграції України до глобального інвестиційного простору.

Основні результати дисертаційної роботи доведені до рівня концептуальних положень, стратегічних напрямків, моделей, заходів і пропозицій регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Практичні рекомендації, наукові розробки, висновки та пропозиції автора, викладені в дисертації, впроваджено в діяльність Департаменту міжнародного співробітництва Харківської міської ради у ході підготовки звітів щодо зовнішньоекономічної діяльності міста та квартальних звітів, а також при підготовці аналітичних матеріалів до зустрічей керівництва міста з іноземними делегаціями з питань розвитку міжнародних економічних відносин (довідка № 697/01-03-23 від 19.09.2018); банка «Грант» при прийнятті бізнес-рішень щодо участі в інвестиційних проектах (довідка №291 від 21.09.2018). Матеріали та результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі при викладанні дисциплін «Інвестування», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародні фінанси», що дало можливість поліпшити якість підготовки студентів за спеціальністю «міжнародні економічні відносини», збагатити лекційний матеріал, активізувати семінарські заняття (довідка № 122-09/18 від 12.09.2018).

7. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Опубліковані автором дослідження наукові роботи та автореферат відображають основні положення змісту дисертації. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

8. Дискусійні положення та недоліки щодо змісту дисертаційної роботи та автореферату

Відзначаючи загалом достатній науковий рівень дисертаційної роботи Бондаренка Михайла Ігоровича, слід відзначити, що робота не позбавлена певних недоліків та дискусійних положень, до яких слід віднести такі.

1. У підрозділі 1.1. «Наукове підґрунтя та генеза іноземних інвестицій в умовах сучасних трансформацій» автору слід було б більш детально проаналізувати предметну спрямованість сучасних наукових праць вітчизняних та іноземних вчених стосовно міжнародного руху фінансових ресурсів, наявність недосліджених і недостатньо висвітлених питань з цієї проблематики.

2. Теза автора про те, що «портфельні інвестиції – це доповнючий елемент прямих інвестицій» (стор. 85) потребує більш детальної аргументації, яка не наведена у роботі.

3. У роботі, аналізуючи асиметричність розвитку сучасного світового інвестиційного ринку, зокрема ринку державних облігацій, автору слід було виявити чинники від'ємної дохідності державних облігацій Японії, Німеччини, Франції та Швейцарії.

4 Автору слід було б більше уваги приділити аналізу структури та динаміки зовнішнього боргу країн в умовах глобалізації світових фінансових потоків, зокрема України.

5 Висновок автора про те, що у таких країнах як Лесото, Болівії та Молдова спостерігається найвищий ступінь ефективності портфельних інвестицій в інноваційні сектори розвитку економіки (стор. 161) мав би бути підкріпленим більш ґрунтовним аналізом економік зазначених країн.

6. У дисертації слід було проаналізувати основні недоліки податкової системи України, визначити її вплив на вивезення капіталу в офшорні зони, привабливості країни для іноземних інвестицій і загалом створення олігархічної моделі економіки, саме яка і обмежує приплив прямих іноземних інвестицій у країну.

7. У дисертації наявні певні редакційні упущення, неузгодженості та неточності, у деяких випадках текст носить описовий характер із загально відомими положеннями тощо.

Водночас, висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки й цінності дисертаційної роботи і мають стати предметом обговорення та пояснення на захисті.

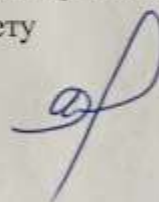
9. Загальні висновки по дисертаційній роботі

Дисертація Бондаренка Михайла Ігоровича «Розвиток світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій», є завершеним науковим дослідженням, в якому отримано нові наукові результати, що у

сукупності вирішують наукове завдання суттєвого значення для економічної науки – поглиблення теоретико-методичних основ дослідження розвитку світового інвестиційного ринку в умовах глобальних трансформацій та розробки науково-практичних рекомендацій щодо інтеграції України до глобального інвестиційного простору.

За сукупністю якісних та формальних ознак щодо актуальності обраної теми, обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірності та новизни, повноти викладення в опублікованих працях, подана до захисту дисертація відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України та пунктам 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №656 від 19 серпня 2015 р. та №1159 від 30 грудня 2015 р.), а її автор – Бондаренко Михайло Ігорович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова МОН України,
доктор економічних наук, професор

С. О. Якубовський

